

HEPCLIL (Higher Education Perspectives on Content and Language Integrated Learning). Vic, 2014.

CLIL FAQ's: Orientacions per a introduir l'anglès a l'aula universitària

Laura Valdés, Mariona Espinet
Universitat Autònoma de Barcelona

"CLIL FAQs: Orientacions per a introduir l'anglès a l'aula universitària" és una publicació oberta dirigida als docents que assumeixen el repte d'introduir una llengua estrangera a l'aula. Es tracta d'un recull d'orientacions sorgides de la pràctica d'un equip interdisciplinari de professors de la Facultat de Ciències de l'Educació de la Universitat Autònoma de Barcelona en el marc d'un projecte de Millora de la Qualitat Docent (Ref. 2010MQD00132). La publicació exposa una sèrie de preguntes o FAQs (Frequent Asked Questions) que creiem que tot docent CLIL es podria fer abans d'introduir l'anglès a l'aula. El grup de docents implicats en el projecte, després de dissenyar coordinadament una sèrie d'activitats en anglès i d'implantar-les a les seves respectives assignatures, ha elaborat aquest llistat de FAQs que miren de respondre amb reflexions, suggeriments d'acció, estratègies didàctiques, exemples i recursos sorgits de la pròpia experiència. En aquest article situem el projecte en el context català, presentem com es va dur a terme i us expliquem què podeu trobar en la publicació que se'n deriva. A mode de conclusió oferim algunes reflexions del grup sobre el treball en equip interdisciplinari, la introducció del multilingüisme a l'aula, els contextos CLIL i la resposta dels alumnes.

"CLIL FAQs : Orientacions per a introduir l'anglès a l'aula universitària " is an open publication for teachers who take on the challenge of introducing a foreign language in the classroom. It is a collection of guidelines that have emerged from the practice of an interdisciplinary team of professors from the Faculty of Education at the Autonomous University of Barcelona as part of a project on Improving Teaching Quality (Ref . 2010MQD00132). The publication presents questions or FAQs (Frequent Asked Questions) that could be done before introducing English in the classroom. The group of teachers involved in the project, after designing in a coordinated way some activities in English and introduce them to their respective subjects, prepared this list of FAQs that seek to respond with thoughts, suggestions for action, teaching strategies, examples and resources arising from their experience. In this paper we place the project in the Catalan context, present you how it worked and present you what you can find on the derived publication. In conclusion, we offer some thoughts on the interdisciplinary team work, the introduction of multilingualism in the classroom, CLIL contexts and the response of the students.

1. CLIL FAQs: Orientacions per a introduir l'anglès a l'aula universitària

La publicació "CLIL FAQs: Orientacions per a introduir l'anglès a l'aula universitària" és un recurs per a docents CLIL que creiem que pot ser útil doncs sorgeix de la pròpia pràctica d'un grup de professorat que s'ha atrevit a introduir l'anglès a les seves aules i que s'han coordinat formant un grup interdisciplinari per a reflexionar sobre les seves experiències i

l'enfocament CLIL. La seva pretensió és servir d'ajuda o si més no d'inspiració a tot professional de l'educació que assumeixi aquest repte.

En aquest apartat situem el projecte realitzat per aquest equip de docents de la Facultat de Ciències de l'Educació de la Universitat Autònoma de Barcelona en el context CLIL català, exposem els objectius, els antecedents, la metodologia i els resultats del projecte, i presentem els objectius i l'estructura del llibre.

1.1 El repte CLIL

Com a resultat de la globalització econòmica i de la construcció d'una Europa plurilingüe, multicultural i competitiva les polítiques educatives europees de l'última dècada han promociat el multilingüisme (Euridyce, 2006). La llengua es considera un factor clau per a la cohesió social, així com per al desenvolupament econòmic de les empreses i el desenvolupament professional, cultural i personal dels individus. L'aprenentatge de dues llengües no maternes per part dels ciutadans europeus s'ha convertit en un objectiu que ha donat impuls a un nou enfocament per a l'aprenentatge de la llengua estrangera: l'enfocament CLIL (Content and Language Integrated Learning).

A nivell de Catalunya, s'ha potenciat l'anglès com a tercera llengua, donada la seva consideració com a llengua franca de la Comunitat Econòmica Europea i dels negocis a nivell internacional, i l'enfocament CLIL, anomenat aquí AICLE (Aprenentatge Integrat de Contingut i Llengua Estrangera), ha agafat embranzida. El "Pla d'Impuls a les Terceres Llengües 2007-2015" elaborat per la Generalitat de Catalunya va fixar com a objectiu per el 2015 disposar de 12.200 mestres de primària i 3.000 docents de secundària capaços de impartir el contingut de les seves assignatures en anglès.

Queda palès que els professionals de l'educació haurem d'assumir el repte CLIL, aquest enfocament necessita de professionals capaços de dissenyar i posar en pràctica projectes CLIL de qualitat. Hem de considerar que el CLIL va més enllà de fer un canvi en la llengua en que s'imparteix una assignatura. Es tracta d'aconseguir un ensenyament integrat del contingut i de la llengua estrangera (Dalton-Puffer, 2007) i implica la cerca de nous recursos, l'adaptació de la metodologia i el treball interdisciplinari.

Hem de considerar també els beneficis que aquest nou enfocament suposa per a l'aprenentatge no només de la llengua estrangera sinó també del contingut. En el cas de les ciències, per exemple, una matèria que sovint és escollida per als enfocament CLIL, existeixen nombroses recerques que documenten aquests beneficis (Escobar-Urmeneta et al., 2011; Gajo, 2007; Valdés-Sánchez & Espinet, 2013). Moate (2011) defensa que aquest enfocament suposa un augment del diàleg i de la negociació que implica més focalització en el llenguatge, fet positiu per a l'ensenyament-aprenentatge de les ciències doncs, com defensen nombrosos autors (Edwards & Mercer, 1988; Lemke, 1997; Sanmartí, 2002; Mortimer & Scott, 2003) aprendre ciències significa aprendre a dominar el llenguatge de la ciència escolar.

1.2 Presentació del projecte de Millora de la Qualitat Docent

Entre 2010 i 2013 es va dur a terme a la Facultat de Ciències de l'Educació de la Universitat Autònoma de Barcelona el projecte MQD: "Desenvolupament de material didàctic en anglès per a la integració de les competències lingüístiques i científiques en assignatures dels graus d'Educació Infantil i Primària". En aquest projecte varen participar 8 docents del Departaments de Didàctica de la Matemàtica i de les Ciències Experimentals i del Departament de Didàctica de la Llengua i a Literatura i de les Ciències Socials que imparteixen assignatures en els graus d'Educació Infantil i Educació Primària.

Els objectius que es va fixar el projecte van ser: (1) desenvolupar materials didàctics en anglès en els graus d'educació infantil i d'educació primària; (2) desenvolupar orientacions didàctiques per a la implementació de l'anglès a la docència universitària; (3) promoure una bona coordinació en l'equip de professorat; i (4) incorporar noves tecnologies en un context nacional i internacional.

Cal remarcar que, tot i que el professorat implicat tenia un nivell de competència suficient com per poder implementar una proposta didàctica en anglès a l'aula, en aquest projecte han treballat professionals amb històries i competències lingüístiques diverses. Aquest ha estat un element important a l'hora de reflexionar sobre les dificultats que poden sorgir de la implementació d'un projecte CLIL, sobre el multilingüisme i sobre la relació de cadascú amb la llengua.

1.3 Antecedents del projecte a la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB)

Durant la última dècada la UAB ha desplegat unes polítiques lingüístiques encaminades a estendre l'ús de l'anglès a les seves aules. La Facultat de Ciències de l'Educació ha anat ampliant les hores de continguts impartits en aquesta llengua. Així va passar d'oferir unes 40 hores de continguts en anglès a la Diplomatura en mestre en llengua estrangera durant el curs 2003-2004, a oferir cursos complets en anglès durant els cursos 2004-2005 (un curs de Didàctica de les Ciències) i 2005-2006 (altres cursos com la Matemàtica, la Informàtica Educativa, etc), i diverses assignatures troncal i optatives del grau de Magisteri en aquesta llengua durant els cursos 2007-2008 i 2008-2009. Ecalada que va culminar amb la oferta del primer Grau de Magisteri íntegrament impartit en anglès de Catalunya, que es va iniciar durant el curs 2012-2013.

L'any 2005 es va posar en marxa també en aquesta facultat el primer projecte MQD relacionat amb la llengua estrangera, que es va titular "Millora de les competències lingüístiques dels alumnes de la titulació de magisteri: llengües estrangeres, mitjançant la impartició d'assignatures troncales en anglès". L'any 2007 es va iniciar el segon projecte MQD, "Estratègies docents pel desenvolupament de competències lingüístiques crítiques a la titulació de mestre especialitat llengua estrangera mitjançant assignatures en anglès".

El tercer projecte MQD, que presentem aquí, es va desenvolupar durant els cursos 2011-2012 i 2012-2013 amb alumnes del grau de Magisteri no especialitzats en llengua estrangera, i es va titular "Desenvolupament de material didàctic en anglès per a la integració de les competències lingüístiques i científiques en assignatures dels graus d'Educació Infantil i Primària".

1.4 Metodologia del projecte

L'eina principal del projecte varen ser les *reunions mensuals* que va realitzar el grup durant els dos cursos que va durar el projecte. Aquestes reunions varen servir per compartir el procés de disseny de les activitats en anglès que cada docent impartiria a la seva assignatura, compartir el resultat de la posada en pràctica d'aquestes activitats i generar un espai on reflexionar sobre l'enfocament CLIL des de la pròpia pràctica i també mitjançant el comentari de lectures especialitzades proposades en reunions anteriors. A aquestes trobades també es van redactar col·laborativament documents que recollien la feina i les reflexions del grup, com la publicació que presentem en aquest article.

Una altra eina interessant que vàrem fer servir durant el projecte van ser les *Biografies Lingüístiques* (Zanatta, 2012). A l'inici de projecte es va demanar a tots el docents que escrivissin un text de no més de dues pàgines relatant la seva experiència en vers les

diverses llengües del seu repertori tant a nivell personal com professional. Aquest document va ser un punt de partida per a reflexionar sobre com aprenem les diferents llengües que usem i prendre consciència del nostre domini de la llengua estrangera.

Ens va semblar interessant també copsar las opinions dels alumnes i conèixer com s'havien sentit amb l'ús de l'anglès, i per això vàrem elaborar un *qüestionari pels alumnes comú* per a totes les activitats. A l'apartat final de reflexions recollim els resultats obtinguts amb aquesta eina.

Finalment, vàrem realitzar un *Focus Group* com a eina final de valoració del projecte. Algunes de les reflexions recollides durant aquesta reunió són les que presentem a l'apartat final d'aquest article.

1.5 Resultats del projecte

El primer objectiu, referit a desenvolupar materials didàctics en anglès en els graus d'educació infantil i d'educació primària, es va concretar amb l'elaboració de les activitats que es van posar en pràctica durant el projecte, així com la creació d'un blog amb un recull d'aquests materials i altres materials CLIL desenvolupats durant els projectes MQD anteriors (<http://didacticsofscience.wordpress.com/>).

Respecte al desenvolupament d'orientacions didàctiques per a la implementació de l'anglès a la docència universitària, el grup es troba en vies de publicar el llibre que presentem en el següent apartat, una publicació que serà oberta i es podrà consultar a través del web: <http://didacticsofscience.wordpress.com/clil-faqs-for-clil-teachers/>.

També s'ha assolit el tercer objectiu, doncs s'han establert entre el professorat eines de coordinació eficàcies gràcies a les reunions mensuals. Sobre la valoració que ha fet l'equip d'aquesta coordinació en parlem a l'apartat de reflexions.

Finalment, les noves tecnologies han estat també presents en el projecte, ja sigui mitjançant els recursos habituals, com és el Campus Virtual de la UAB com a eina de comunicació amb els estudiants, o mitjançant la cerca de nous recursos, doncs s'ha iniciat el procés de disseny de nous espais de comunicació virtual amb estudiants i professorat que formen part de graus de formació del professorat d'universitats de Grècia i Àustria a través del disseny d'una activitat d'e-twinning.

1.6 El llibre i els seus objectius i estructura

El llibre "CLIL FAQs: Orientacions per a introduir l'anglès a l'aula universitària" és un recurs obert que pretén oferir una sèrie de recomanacions al professorat CLIL. La seva utilitat radica en que ha sorgit de la pràctica i la reflexió conjunta d'un equip de docents, de diverses disciplines i amb diferents bagatges respecte a la llengua anglesa, que han assumit el repte d'introduir el multilingüisme a les seves aules. Ofereix les reflexions d'aquest equip sobre una sèrie de qüestions que tot docent es pot plantejar abans de començar a utilitzar una llengua estrangera, i també alguns recursos que el professorat té a l'abast per a poder oferir un ensenyament CLIL de qualitat.

Després d'una introducció sobre l'enfocament CLIL i la seva situació en el context europeu, català i de la Universitat Autònoma de Barcelona, i d'una explicació sobre el projecte del que ha sorgit aquesta publicació, el llibre desenvolupa una sèrie de preguntes o FAQs (Frequent Asked Questions) que tot docent es podria fer abans d'introduir el multilingüisme a la seva aula. Aquestes preguntes són:

- Amb el meu nivell, puc fer classe en aquesta llengua?
- Quin nivell d'anglès puc exigir als meus alumnes?
- Com gestiono l'alternança entre les llengües?

- Com i en quina llengua avaluo?
- Com he d'adaptar la metodologia en aquest context de competències diverses?
- He revisat el llenguatge que faré servir a classe?
- Què pot aportar l'anglès a la meva assignatura i com la condicionarà?
- És la meva assignatura una disciplina favorable per introduir l'anglès?
- Quina relació estableixo amb el professor de llengua estrangera?
- Quines possibilitats de formació tinc per millorar la meva pràctica?

El gruix del llibre per tant segueix una estructura de pregunta – resposta. Després de cada qüestió i la reflexió que l'acompanya es poden trobar suggeriments d'acció o estratègies didàctiques i un llistat de recursos, tant de la UAB com externs, que poden ajudar a solucionar les qüestions que es plantegen. En alguns casos s'han afegit també exemples d'activitats o eines extretes del treball del grup.

Posteriorment, s'hi ha afegit un capítol que recull tots els recursos que s'han anat anomenant, per tal de facilitar la seva consulta.

Com a conclusió, s'ofereixen algunes reflexions sobre el projecte, els contextos CLIL i la introducció del multilingüisme a l'aula, i en els annexos s'hi poden trobar exemples de les activitats CLIL desenvolupades pel grup, exemples de biografies lingüístiques de docents implicats en el projecte, el qüestionari dissenyat per als alumnes i l'activitat d'e-twinning.

2. Algunes reflexions

2.1 Sobre el treball en un equip interdisciplinari

El grup ha fet una valoració positiva del projecte, creient que s'han assolit els objectius marcats i remarcant l'enriquiment que suposa generar un espai on poder compartir experiències amb docents d'altres àrees. També es valora molt positivament el fet de poder innovar des de la docència i fer recerca mitjançant la posada en pràctica i l'estudi sistemàtic de casos.

2.2 Sobre la introducció del multilingüisme a l'aula i els contextos CLIL

La introducció de l'anglès a l'aula s'ha valorat molt positivament en base a l'experiència viscuda pel professorat, que es mostra disposat a seguir introduint aquesta llengua. A més, la diversitat de graus de competència multilingüe entre el professorat implicat ha ajudat a reflexionar sobre diferents models d'introducció d'una llengua a l'aula. La competència multilingüe inclou competències diverses que poden ser treballades de maneres diferents, i és important que cada docent trobi un model propi que s'ajusti a les seves potencialitats i a les dels seu alumnat. Tot i així, cal també no deixar d'assumir reptes i continuar en la formació en la llengua que es vol treballar. Hem de pensar quines són les finalitats de la nostra assignatura i com el multilingüisme les pot afavorir, tot generant contextos funcionals d'ús d'una llengua estrangera i aprofitant la riquesa que ens pot oferir l'accés a fonts d'informació en altres llengües i la comunicació amb persones d'altres parts del món.

Posar en marxa un projecte CLIL és certament un repte per a qualsevol docent. Un repte que exigeix: prendre consciència del propi domini de la llengua estrangera, adaptar la metodologia a un context de competències diverses, gestionar l'alternança de llengües a l'aula, trobar un model propi que s'ajusti a les potencialitats pròpies i dels alumnes, revisar

el llenguatge que es farà servir a classe, cercar nous recursos i generar contextos funcionals d'ús de la llengua estrangera, dur a terme un treball interdisciplinari i treballar en equip. Una de les potencialitats que tenen els contextos CLIL, especialment en l'ensenyament superior, és el pas a la internacionalització.

2.3 Sobre la resposta dels alumnes

L'alumnat no ha estat, contràriament al que havíem pensat en un principi, gens reticent a usar l'anglès sinó tot el contrari. Fins i tot aquells que s'hi mostraven reticents abans de fer l'activitat han expressat satisfacció en el qüestionari fet després de la lectura, referint-se a aportacions positives com: la pràctica de l'anglès, la oportunitat de conèixer les seves febleses i forteses en aquesta llengua, la valoració de l'anglès com a llengua molt important en l'àmbit professional o personal, la sensació de superació personal o el fet de que treballar l'activitat en anglès els hi ha permès aprofundir més en el seu contingut.

3. Bibliografia

Dalton-Puffer, C. 2007. *Discourse in Content and Language Integrated Learning (CLIL) Classrooms*. (Vol. 20). Philadelphia: Jhon Benjamin's Publishing Company

Edwards, D., & Mercer, N. 1988. *El conocimiento compartido: El desarrollo de la comprensión en el aula*. Barcelona: Paidós

Escobar Urmeneta, C.; Evnitskaya, N.; Moore, E. & Patiño, A. 2011. *AICLE - CLIL - EMILE educació plurilingüe: Experiencias, research & polítiques*. Bellaterra, Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona.

Eurydice .2006. *Content and Language Integrated Learning (CLIL) at School in Europe*. Brussels: Eurodyce European Unit.[Consulta: maig de 2009]. Disponible a: http://eacea.ec.europa.eu/ressources/eurodyce/pdf/0_integral/071EN.pdf

Gajo, L. 2007. Linguistic knowledge and subject knowledge: How does bilingualism contribute to subject development? *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 10:5, 563:581. Disponible a <http://dx.doi.org/10.2167/beb460.0>

Lemke, J.L. 1997. Aprender a hablar ciencia: lenguaje, aprendizaje y valores. Barcelona: Paidós.

Moate, J. 2011. 'Using a sociocultural CLIL pedagogical model to develop CLIL.' *AICLE - CLIL - EMILE educació plurilingüe: Experiències, research & polítiques*. Eds. Escobar Urmeneta, C.; Evnitskaya, N.; Moore, E. & Patiño, Bellaterra, Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona. 101-110.

Mortimer, E., & Scott, P. 2003. Meaning making in secondary science classrooms. Maidenhead: Open University Press.

Sanmartí, N. 2002. Didáctica de las ciencias en la educación secundaria obligatoria. Madrid: Síntesis Educación.

Valdés-Sánchez, L. & Espinet Blanch, M. 2013. La evolución de la co-enseñanza de las ciencias y del inglés en educación primaria a partir del análisis de las preguntas de las maestras. *Enseñanza de las ciencias*. Número Extra, 3588 – 3594

Zanatta, T. 2012. 'Les cognicions del professorat en un context universitari AICLE: relats de vida lingüístics del professorat AICLE universitari'. *TRICLIL 2012, Better CLIL: More opportunities in primary, secondary and higher education*. Bellaterra: Servei de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona